

RENIA SPIEGEL

EL DIARI
DE LA RENIA

L'HOLOCAUST A TRAVÉS
DELS ULLS D'UNA ADOLESCENT

PREFACI I EPÍLEG
D'ELIZABETH LESZCZYŃSKA BELLAK

TRADUCCIÓ DEL POLONÈS
D'ANNA RUBIÓ I JERZY SŁAWOMIRSKI
I DE L'ANGLÈS DE NEUS BONILLA

BARCELONA 2020



QUADERNS CREMA

TÍTOL ORIGINAL *Dziennik 1939-1942*
Renia's Diary

Publicat per
QUADERNS CREMA
Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

- © dels textos en polonès, 2016 by Fundació Renia Spiegel
© dels textos en anglès, by St. Martin's Press. Tots els drets reservats.
Aquest llibre ha estat negociat a través d'International
Editors'Co, Barcelona
© del prefaci i l'epíleg, 2019 by Elizabeth Bellak
© de la traducció del polonès, 2020 by Jerzy Sławomirski
i Anna Rubió Rodón
© de la traducció de l'anglès, 2020 by Neus Bonilla Benages
© d'aquesta edició, 2020 by Quaderns Crema, S. A.

Drets exclusius d'edició en llengua catalana:
Quaderns Crema, S. A.

Il·lustració de la coberta de Leonard Beard

ISBN: 978-84-7727-619-7
DIPÒSIT LEGAL: B. 2897-2020

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i relligat*

PRIMERA EDICIÓ *febrer de 2020*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

TAULA

Prefaci,
d'ELIZABETH LESZCZYŃSKA BELLAK
7

EL DIARI DE LA RENIA
(1939-1942)
II

Apunts d'en Zygmunt
327

Epíleg. La Renia i jo,
d'ELIZABETH LESZCZYŃSKA BELLAK
329

Cronologia.
La família Spiegel
durant la guerra. (1939-1946)
345

PREFACI

d'ELIZABETH LESZCZYŃSKA BELLAK

La meva germana, la Renia Spiegel, va néixer el 18 de juny de 1924 a Uhryńkowce, a la província de Ternopil', situada al sud-est de Polònia. Actualment aquesta població rural forma part d'Ucraïna, però abans que la Segona Guerra Mundial ens destrossés la família, la comunitat i el país, Uhryńkowce pertanyia a Polònia.

Jo vaig néixer el 18 de novembre de 1930, sis anys després que la Renia. He viscut cinquanta-tres feliços anys de matrimoni amb el meu marit, en George Bellak, nascut a Viena, Àustria; he fet de professora a Nova York durant trenta-tres anys i tinc dos fills i tres néts preciosos. La meva germana va morir quan tenia divuit anys. Els nazis la van assassinar el 1942. Juntament amb les fotografies, quatre relíquies familiars i els records que he anat revivint al meu cap durant gairebé dinou anys, el diari que esteu a punt de llegir és tot el que em queda d'ella.

No sempre m'hi he pogut enfrontar, al diari, però. Durant molts anys em vaig amagar tant d'ell com del meu passat, fins que la meva filla, l'Alexandra Renata, va treure'l de la caixa forta on havia romàs, intacte, quatre dècades. Quan es va adonar de la importància que tenia com a obra històrica i literària i de l'impacte que podia exercir en la societat, el va fer traduir a l'anglès, i continua treballant incansablement per publicar-lo arreu del món, ajudant a transmetre el valor que té aquesta història encara avui dia. Li estic molt agraïda per haver-me retornat tant el diari com el record de la meva germana.

Quan vaig néixer, els pares van fer una cigonya de paper, la van col·locar a la finestra i van dir a la meva germa-

na que jo estava a punt d'arribar. En aquella època, la meua família s'havia traslladat a una granja de Stawki, un poble proper al riu Dnièster i a la frontera amb Romania, però a la Renia li agradava tant com la casa anterior. Li encantava sentir el cant dels ocells. El vent. El bosc. A vegades penso que el record d'aquests llocs—distants en el temps i en l'espai—és el que va inspirar la poesia del diari. Els seus poemes parteixen d'idees assossegades i serenes que va posar en escrit enmig d'una guerra.

La guerra no va ser pas el que ens va fer marxar de Stawki. De petita jo feia d'actriu—em deien la Shirley Temple de Polònia—i, per promocionar-me, la mare i jo vam anar a viure a Varsòvia el 1938. Així doncs, va deixar la Renia amb els avis a Przemyśl, una petita ciutat del sud-est de Polònia que ara és a la frontera amb Ucraïna. El gener del 1939, la Renia va començar a escriure el diari. Aquell estiu jo vaig passar les vacances amb ells, i la mare se'n va tornar a Varsòvia.

Els exèrcits alemany i soviètic van envair Polònia el setembre de 1939, i cap a finals d'aquell mes, el país estava dividit en dues zones d'ocupació: la banda alemanya a l'oest i la soviètica a l'est. Przemyśl, que s'estén pels dos costats del riu San, va quedar escindida. Els meus avis vivien a la banda est, ocupada pels soviètics, mentre que la mare s'estava a Varsòvia, a la part ocupada pels alemanys. Com que no se'ns permetia travessar el riu San, no podíem establir-hi contacte. Va ser llavors que la Renia es va convertir en la meua segona mare. Durant els dos anys següents només la vam poder veure un parell de cops, la mare, i no en rebíem gaires cartes. La Renia la trobava a faltar moltíssim. Avui dia encara em demano si el diari no era una mena de substitut de la mare que tant s'estimava i enyorava.

Fins que l'antic xicot de la meua germana, en Zygmunt, va ensenyar el diari a la mare a principis de la dècada de

PREFACI

1950, jo no tenia ni idea que existia. Com s'ho va fer per amagar-me set-centes pàgines és encara un misteri, però era el seu secret i només el va compartir amb en Zygmunt. La Renia li va deixar el diari just abans que l'assassinessin, i ell el va donar a algú altre perquè el guardés sa i estalvi abans que l'enviessin als camps de concentració. Les pàgines van sobreviure, com ell, i un amic—encara no sabem qui—les hi va portar als Estats Units. La meva mare va morir el 1969, i quan vaig trobar el diari entre les seves pertinences, el vaig tancar a la caixa forta d'un Chase Bank que em quedava a prop del pis. No podia suportar llegir-lo. La càrrega emocional era massa forta per a mi.

Encara avui dia n'he llegit només uns quants fragments que m'han fet marejar o plorar. Però sé que aquestes pàgines són importants, així que les vull compartir amb vosaltres. Vivim una època en què sovint la tolerància escasseja, tot i ser d'allò més important. La guerra també és difícil de comprendre—sobretot si t'hi trobes al mig—, però la Renia era molt sàvia, i va saber comprendre-la. Penso que les seves reflexions, el seu patiment i la seva mort ens demostren que el món necessita pau i acceptació. Arribats a aquest punt, deixaré que les paraules i els poemes de la meva germana parlin per si sols.

Al final del diari hi ha un epíleg en què explico com vam tirar endavant després de la guerra els que vam sobreviure. Els meus records no són tan nítids com fa vuitanta anys, però he fet el que he pogut. En alguns punts, els meus pensaments i els de la Renia potser us semblaran dispersos, no lineals, però un diari és això. És immediat, impulsiu, com també ho són, de vegades, els meus records.

Al final, sé que les meves paraules són el llegat de la vida que la meva germana no va poder tenir, mentre que les de la Renia són el record d'una joventut atrapada per sempre en la guerra.

EL DIARI DE LA RENIA
(1939-1942)

31 de gener de 1939 ¿Per què començo a escriure el meu diari tot just ara? ¿És que ha passat res important? ¿Acabo de descobrir que les meves companyes escriuen diaris? No! Només passa que busco un amic. Busco algú a qui poder confiar les tribulacions i les alegries del dia a dia. Algú que senti el mateix que jo, algú que em cregui i no reveli mai els meus secrets. I, com que cap ésser humà pot ser un amic així, he decidit que el diari sigui el meu confident.

Avui, estimat diari, encetem una amistat íntima. ¿Qui sap quant de temps durarà? Potser fins al final de la meua vida i de la teva. En tot cas, seré sincera i oberta amb tu i t'ho explicaré tot. A canvi, tu escoltaràs els meus pensaments i les meves inquietuds, però no en parlaràs mai amb ningú i callaràs com un llibre embreixat, com un llibre tancat amb una clau màgica i ocult dins d'un castell encantat. No em trairàs mai, fora que ho facin aquestes lletretes blaves que la gent sap desxifrar.

Abans de res, m'he de presentar: faig tercer curs a l'Institut Maria Konopnicka.¹ Em dic Renia, o així és com em diuen les meves companyes. Tinc una germaneta petita, l'Ariana,² que vol ser artista de cinema (i que, en part, ja ha complert el seu desig, perquè ha actuat en algunes pel·lícules). La mareta és amb ella a Varsòvia.

Abans vivíem en una preciosa finca a la riba del Dnièster. Allà s'hi estava molt bé i hi vaig passar els moments més

¹ Institut Femení Privat Maria Konopnicka a Przemysł, carrer Grodzka, núm. 4.

² També dita Jarka, Jara, Jarusia, Jarosia i Jakusia.

feliços de la meva vida. Les cigonyes niaven dalt dels vells til·lers, a l'hort hi resplendien les pomes, i el meu petit jardí tenia uns parterres preciosos i d'allò més regulars. Però això va ser fa molt de temps i ja no tornarà. Ja no hi ha finca, ni cigonyes dalt del til·lers vells, ja no hi ha pomes ni flors. Tal vegada només n'han quedat uns records dolços i agradables. I potser també el Dnièster, que, llunyà, fred i estrany, continua solcant aquelles terres, però ja no remoreja per a mi.

Ara sóc a Przemysł i visc a casa de l'àvia, tot i que, ben mirat, no tinc casa i per això sovint em poso tan trista que no em puc estar de plorar. Ploro, encara que no em falta de res, ni vestits, ni llaminadures ni els somnis estrafolaris que tant signifiquen per a mi. Em falta només una cosa: el cor càlid de la mareta i una casa on puguem viure tots junts com en aquella finca de la riba del Dnièster.

De bell nou he de plorar
 bo i recordant aquelles estones,
 til·lers, cigonyes i papallones.
 Tan lluny de tot..., tan lluny.
 No deixo mai de veure ni de sentir
 el vent que acotxa els arbres per dormir.
 Ja em poden dir tot el que vulguin,
 que hi ha silenci i fumassola,
 que és molt lluny i que fosqueja,
 el seu bressar es deixa oir,
 i veig l'estany, el casalici
 i els til·lers que el voregen...

Però també visc moments d'alegria. I n'hi ha molts..., molts... Per tal que puguem entendre les meves «brometes i poca-soltades», has de fer coneixença amb la gent de la meva classe...

La noia que seu al meu costat, la Nora, és la meva única

amiga. Potser a algú no li cau bé la Nora, i a algú altre potser li encanta, però a mi m'agrada sempre: és la meva dolça Nora. Pensem igual, tenim les mateixes opinions i les mateixes conviccions. Com que a la nostra escola hi ha el costum d'«encaterinar-se» de les professores, la Nora i jo estem «encaterinades» del tot sincerament (algunes ho fan només perquè són unes llepes) de la professora de llatí, la senyora Waleria Brühl Brzozowska, és a dir, de la «Brühla». La Brühla està casada amb un oficial molt ben plantat que viu a Lvov. El va a veure cada dos diumenges. Vam intentar esbrinar-ne l'adreça a través de l'oficina del padró, però va ser impossible, perquè, en realitat, no sabem com es diu de cognom. (Li diem «Zdzisław»). La Brühla ens ensenya llatí, i el fet que aquesta assignatura ens vagi tan bé és la millor prova que estimem de tot cor la nostra Waleria. Més enllà seu la Belka, és a dir, la «Belania», grassa i rabassuda com tres-cents Judes. Aquesta mossa té molta facilitat per als estudis, però encara en té més per crear-se enemics. Està perdudament «encaterinada» de l'Olga Skorska, una altra professora, i quan se la mira fa cara de ximpleta.

Més enllà, seu l'Irka (*ira, irae*, 'còlera'). L'Irka no m'agrada, i això ho porto a la sang. Vull dir que aquest odi meu és hereditari, perquè a la mareta ja no li agradava gaire la seva mare quan anaven juntes a l'institut. Li vaig agafar encara més tírria quan va començar a «buscar-me les pessigolles»—tot això, sumat al fet que és fastigosament llagotera, falsa, mentidera i una caragirada, em fa odiar-la de valent—. I, per acabar-ho d'adobar, la Brühla va a veure-la a casa; ho hem pogut comprovar. I la seva mare, vull dir la mare de l'Irka, va a casa de la Brühla; això ho vam descobrir sotjant per les finestres de la planta baixa de ca la Waleria, on la Nora i jo passem hores i hores a l'aguait. Ras i curt, no suportó l'Irka! Però, com que anem a la mateixa escola i a la mateixa classe, cal que trobem la manera de fer

la viu-viu, o sigui que la Nora i jo serem els punys, i esperem el moment oportú.

Les companyes que seuen al costat de l'Irka o bé em resulten del tot indiferents o m'agraden una mica. En canvi, als bancs del darrere hi ha noies que em cauen més bé, com per exemple la Luna, que seu darrere meu i no para de bombardejar-me l'esquena. La Luna es creu que és una fora de sèrie, que té molt de talent. A les festes, i en general a tot arreu, «es fa notar», intenta cridar l'atenció sobre la seva bellesa (inexistent), les seves extraordinàries qualitats (del tot imaginàries) o la seva importància (que no ha tingut mai). En contrapartida, la Luna té èxit amb els nois o, si més no, intenta tenir-ne, i com que és baixeta porta sabates de taló, s'allarga les pestanyes i es posa pólvores d'arròs. Al començament, agafava «en préstec» les pólvores a l'Irka Łozińska i figurava que ho feia «de broma». Ara ja no ho fa «de broma», sinó del tot seriosament.

L'Irka Łozińska és la noia més guapa de la classe i potser, fins i tot, de tota l'escola, fins al punt que et fa passar per alt el color pujat, gairebé carbassa, del seu cutis (això és culpa de les pólvores, és clar), el to de veu altiu amb què parla o la duresa de les seves paraules, que brollen d'uns llavis meravellousos com el corall i que, en obrir-se, deixen entreveure unes dents precioses i blanques com la neu. L'Irka, però, té un dels pitjors defectes: és tuberculosa... Sí, de vegades li surt sang del nas o de la boca. L'Irka em fa llàstima. Té xicot i ell se l'estima, però no sap com n'està, de malalta, la seva xicoteta.

L'Irka seu a l'últim banc. Al seu costat, dues convidades de pedra: la Halina (molt fluixa), amb un pentinat fantasiós, i la Sławka, que sempre fa cara de sorpresa, no respon mai a classe i amaga la Halina amb molta cura sota el banc quan ella vol fugir de les preguntes dels professors. Més enllà seu una tercera Irka, prima com un secall i molt lletja. I,

al seu costat, l'Elza, que en altre temps havia estat la meva veïna. Va pel món d'angelet, però l'he clissada i sé que això no és més que una posa. És bona estudiant, però les seves notes sempre són més altes del que es mereix. Diuen que els deures de llatí se'ls copia de la tercera Irka, però... que facin el que vulguin.

Després hi ha la delegada de classe, la Krzyńska. La Krzyńska no sap res de res i parla com si tingués la boca plena de bunyols de sorra, però és bonica, i s'enfonsa i es perd com en un laberint entre els seus Zbyszek, Sławek, Leszek, Zdzisiek, etcètera. És amiga de la Luna. Davant seu fa postures la primera Eda (també n'hi ha tres). L'Eda és una «dama amb urpes», està compromesa i té un tipus preciós—és una meravella en general i en particular—. La segona Eda és una examiga de la Belka, i també està encaterinada de la senyora Skorska, però d'història va fluixa, i això em fa mala espina. La tercera Eda era la nostra enemiga fins fa tan sols un parell de mesos. Imagina't, estimat diari, una «pòtola» d'un poble de mala mort que, a penes arribar, vol ser la millor i relegar-nos a la categoria de les curtes de gambals, ben convençuda de les seves «altes capacitats». On s'és vist!

Davant de l'Eda, seuen la Luška i la Dziunka. La Dziunka és una noia molt nerviosa que no para quieta, fa tota l'estona uns moviments «tectònics». Vam estar barallades durant més d'un any, però el dia del sant de la Brühla vam fer les paus. Té fama de ser ensopida com una mala cosa, i de fet ho és. La Luška és toixa, beneïta, curta d'enteniment, etcètera, etcètera. Se li pot dir de tot. Però és una doneta molt ferma i, a les festes, sempre balla amb mi la «dansa dels fatxendes». Un cop es va despenjar a mitja classe de mates i va començar a esgargamellar-se: «Senyoreta, fa temps que no em pregunta la lliçó, i jo adoro les matemàtiques!». Aleshores la Nora va dir: «Luška, no facis el ruc». «Doncs,

per una vegada, no!», va contestar la Luśka, i, adonant-se del que acabava de dir, va començar a quequejar amb els ulls esbatanats.

Davant d'elles, davant de la primera Eda, de la Luśka i de la Dziunka, hi ha un banc estrany on només seuen les «antigalles». A veure, en primer lloc, la Janka. La Janka és la que «fa el ruc» més bé de tota la classe, i només se'n surt gràcies al que li apunten les altres. Quan la fan sortir a la pissarra, té els teoremes escrits a les ungles, i si per casualitat la professora s'ensuma alguna cosa, es llepa la tinta i fa veure que no ha trencat mai cap plat. La Janka sap somiquejar, plorar a llàgrima viva, i fins i tot desmaiar-se a voluntat, una mica com la primera Eda, que pot arribar a perdre el coneixement quan la Pacuła es disposa a fer-li recitar el poema que ens havíem d'aprendre de memòria. En general, la Janka té grans dots d'estafadora. Al seu costat hi ha la Wisia, un tap de bassa que tot i tenir quinze anys no arriba al metre d'alçada. La tercera de la fila és la Frejka, a qui també diem Salka. Li vénen atacs de nervis i, de tan neguitosa com està, de vegades no és capaç d'articular ni una sola paraula; es mou fent saltirons i gestos còmics i molt sovint li costa «resistir» asseguda al banc.

També és de justícia esmentar la Ninka, una noia ben peculiar que sembla un xaiet innocent, tot i que rep cartes d'«homenots» a la llista de correus, queda amb ells al capvespre en carrerons foscos i va a casa d'homes solters, i se'n vanta sempre que pot. És força simpàtica. D'aquestes, a la nostra classe n'hi ha més, però, com ja he dit, o no m'interessen o no vull per res del món que se m'enganxin com una paparra, perquè jo sóc «una noia com cal».

Fa uns mesos que preparem una festa. Hi ha hagut moltes baralles i discussions, però finalment la festa se celebra rà aquest dissabte.

2 de febrer de 1939 Estimad diari! Com que, a gimnàstica, no he aconseguit mai treure més d'un bé, ara practico l'assignatura a casa. Tot just avui he aconseguit fer una tombarella elevada, cosa que no sap fer cap de les meves compayes. Celebro el meu triomf amb el genoll pelat.

5 de febrer de 1939 Estimad diari, per fi ha passat la festa! Sóc molt feliç. Ha estat una gran festa i tothom s'ho ha passat d'allò més bé, en especial la Brühla. Quan es va haver acabat, però, em vaig posar molt trista. Per enèsima vegada vaig pensar: «Tant de bo la mareta fos aquí!». I tot perquè la senyora Oberhard, la mare de l'Irka, no es va separar ni un moment de la Brühla i li va fer la pilota a més no poder, cosa que, és clar, anirà en benefici de l'Irka i de la seva germana petita en un futur molt proper. Ai, diari, si sabessis com n'és, de dur, desitjar una cosa, maldar per aconseguir-la sense escatimar esforços, i que finalment se t'escapi de les mans quan ets a tocar de la meta! ¿I què és exactament el que pretenia aconseguir? No ho sé. He rebut el màxim reconeixement de la Pacuła, cosa que m'importa un rave (ha parlat amb nosaltres, amb la Nora i amb mi). La Brühla va ser força cordial. Així i tot, m'atreviria a dir que no estic contenta. La Luna va fer un bis i jo també.

Avui he vist la Brühla en companyia de l'Oberhard, probablement venien de casa de la Brühla. L'he saludat amb un cop de cap molt atent i després que ens creuéssim li he dit a la Nora: «¿Què et sembla això, eh? Ha tornat a anar a casa seva, ¿oi?». I, de sobte, la Nora fa unes ganyotes estranyes, em giro, i veig la Brühla que gamba darrere nostre. Té un aspecte espantós, no sé què li passa, m'agradaria ser-li útil, ajudar-la, però ens separa un abisme tan i tan gran... Potser fins i tot més gran del que em separa de la meva mareta. Ella també em podria donar un cop de mà,

em podria aconsellar, però aquesta distància és més difícil de franquejar, molt més difícil.

8 de febrer de 1939 Estimat diari! Ja fa uns dies que no t'explico les meves vicissituds, però la veritat és que no ha passat res de particular. La vida segueix el seu curs amb normalitat, tret d'alguns petits incidents. La Brühla ha anat a un congrés de llatinistes, així que hem fet llatí amb el senyor Skorski. El professor Dziedzic va elogiar l'Irka sense mesura (immerescudament). A la Belka li ha caigut una carbassa. Jo he tingut sort, però em fa por el que pugui passar demà, perquè podria ser un dia nefast. Això és tot el que t'havia d'explicar.

11 de febrer de 1939 Avui plou... Fa un dia gris i trist. Però jo no estic gens trista, no sé per què. Potser perquè em consola la perspectiva del viatge al Canadà, tot i que no m'hi sentiré a gust necessàriament. O potser perquè estic fent un vas grec. Sigui com sigui, no estic tan trista com acostumo a estar els dies plugissers, quan m'apropo a la finestra i compto les llàgrimes del vidre plorallós. N'hi ha moltes: una de petitona rellisca vidre avall, una de més gran la segueix de prop, i després vénen la cinquena, la sisena..., i vet aquí que també n'hi ha dues a les meves galtes. Totes rodolen com si volguessin caure al carrer xop i enfangat per empastifar-lo i fer que el dia sigui lleig, encara més lleig del que és. Però el dia és un misteri! És com..., com una papepera plena a vessar. Tothom creu que és una minúcia, que no és res. Però no és veritat. Què sé jo! La gent potser se'n riuria, de mi, però tu segur que m'entens, estimat amic. La qüestió és que, de tant en tant, tinc la sensació que els objectes inanimats conversen. (De fet, no són inanimats, perquè tenen ànima com les persones). De vegades em sembla que l'aixeta riu i, de fet, no és que m'ho sembli, sinó

que és així de debò. Altres persones tenen paraules diferents per referir-se a aquest riure, i ni tan sols els passa pel cap que és precisament això: un riure. O, posem per cas, una paperera:

«Oh, la nit! La llum ha marxat!
 Quina estretor! Quin atapeïment!
 ¿No estàvem millor a la ciutat,
 mandrejant sota el sol calent?».

S'ha queixat la pàgina
 de la revista de cine:
 «Em van comprar ahir,
 i avui m'esbocinen.
 Tu almenys has tastat la vida
 Has pogut conèixer mons».

«I tu jeies a la botiga,
 quan jo perdia els pulmons
 amb la cridòria dels mossos.
 Molt millor ser un setmanari
 que un simple i modest diari!».

«El meu destí era la paperera»,
 diu el paper d'estrassa.
 «La mort a mi també m'espera
 tot i no ser de la vostra classe;
 sóc revista infantil distingida,
 il·lustrada amb gran finor,
 en una prosa florida.
 No sóc una vulgar revista
 ni un pamflet quotidià
 o, ja no diguem..., un paper d'embalar.
 Per tant no penso amagar
 que sou males companyies
 i no us he de tolerar.
 Aparteu-vos! Au! Feu via!».

Es va fer gran enrenou.
 «¿L'heu vist, aquest barrut?».

I els papers van dir: ja prou!
i van sortir enfora.
L'endemà a primera hora
va haver-hi renys i guerra
per a qui els ha llençat a terra.

RENIA

T'envio un petó, però ja és hora que em posi a empollar.

13 de febrer de 1939 ¿Pot haver-hi un dia pitjor que un dilluns 13? Els dilluns a seques ja solen ésser lamentables, i només falta que, a sobre, caiguin en 13. Malastrugança! Avui les coses no m'han anat gens bé. Deixant de banda les petites desgràcies, sóc a l'escola. Toca llatí i la Brühla entra a classe, així que crec que ens posarà una prova, però no. Millor (penso), no corro cap perill. Però finalment resulta que sí que hem de fer una prova i, a sobre, en fulls arrencats del quadern. La prova m'ha sortit tan bé com em podia sortir un dilluns 13. O sigui: un dia nefast, el resultat de la prova ha estat nefast. ¿Per què? Bona pregunta, que tan sols pot plantejar algú que no cregui en supersticions. A veure. Primer: havia faltat a l'escola i no sabia certes formes gramaticals. Segon: no havia parat de riure durant tota la classe. Tercer: hem escrit la prova en uns paperots que no m'inspiraven cap respecte, de manera que l'he fet «a la babalà», sense aturar-me a pensar que la Brühla s'enduria els fulls.

A classe de geografia ha esclatat una baralla violenta i acarnissada per les cadires i, tot i que no hi he pres part, m'han inclòs dins del grup dels busca-raons i m'amenaçava la separació, és a dir, un canvi forçat de seient. Però no en va es diu que no em mamo el dit, o sigui que la Nora i jo ens hem traslladat d'amagatotis a l'última fila com aquell qui res. La Gruca em busca amb la mirada i em fa canviar

de lloc. Jo no vull i li dic que «m'he portat bé». Ella, sant tornem-hi, i jo també. «Canvia't de lloc!». «Però si no estic fent res!». I així, burxa que burxa. Finalment, m'adono que no me'n sortiré i m'empesco una altra cosa. La Gruca diu: «Mira, allà hi ha un seient lliure, vés-hi, si us plau!». I jo: «Mare meva, tot menys això, sóc molt propensa a agafar refredats, al costat de l'estufa tindrè fogots i agafaré una pneumònia de totes totes». Arriba el moment d'anar acabant. Aleshores la Gruca diu: «Doncs aquí, si us plau». «Ai, al costat de la porta! ¿Com puc seure al costat de la porta si sóc tan delicada?». I, és clar, tota aquella estona la classe s'ha estat rebentant, recargolant, trencant de riure. Al final he vist que no hi havia més remei i m'he traslladat on em deia, però a la quarta vegada. Tot aquell temps la Nora ha estat amagada sota el banc i jo tamborinejava amb els dits. Després he dit a la Gruca que no veia el mapa i, sense deixar de tamborinejar, m'aixecava del seient. Hi ha hagut encara mil aventures més, però està bé que aquest dia doblement nefast s'hagi acabat.

14 de febrer de 1939 Avui, entrevista. Ha anat malament per culpa de les seqüeles del dia d'ahir. La Brühla ha dit que la meva prova estava fatal, o sigui que tinc un problema.

15 de febrer de 1939 Avui, res de particular. Przemyśl es prepara per a un atac amb gasos i jo, per a un atac d'apoplexia, tot per culpa d'aquest dilluns! M'han preguntat la lliçó a classe de química i m'ha anat bé! I això que el professor Dziejdzic m'ha fet preguntes capcioses!

26 de febrer de 1939 Fa uns quants dies que estic ocupada. Ha vingut l'Ariana. Demà tinc una reunió i he d'escriure un informe.